

EDWARD ALBEE : VŠECHNO NA ZAHRADĚ

WOLFE LEBRA BEHRNCE
1880

**PREMIÉRA
V DIVADLE
PETRA**

BEZRUČ

JSEM POVOLÁNÍM DRAMATIK. KDYŽ MI BYLO ŠEST LET, ZAČAL JSEM PSÁT BÁSNĚ. KDYŽ MI BYLO 28 LET, PŘESTAL JSEM PSÁT, PONĚVADŽ VE 28 LETECH NEBYLY MÉ BÁSNĚ O MNOHO LEPŠÍ NEŽ V ŠESTI LETECH.

ALE KDYŽ MI BYLO ŠEST LET, ROZHODL JSEM SE, ŽE BUDU SPISOVATELEM. ZDÁLO SE MI, ŽE TO BUDE MNOHEM LEPŠÍ ZAMĚSTNÁNÍ, NEŽ KDYBYCH PRACOVAL MANUÁLNĚ. ALE KDYŽ JSEM V 28 LETECH ODHALIL SVÉ ŠPATNÉ VLASNOSTI JAKO BÁSNÍK A TAKÉ JSEM OBJEVIL, ŽE NENAPÍŠU DOBRÉ ROMÁNY, TU MI ZBYLA POUZE DVĚ POLE ČINNOSTI: BUĎ PSÁT HRY, ANEBO ESEJE. PROTOŽE PATŘÍM K TĚM SPISOVATELŮM, KTEŘÍ NEMYSLÍ PŘÍLIŠ JASNĚ, ROZHODL JSEM SE NEPSAT ESEJE. TAK JSEM SE STAL DRAMATIKEM.

KAŽDÝ AUTOR PÍŠE PODLE SVÝCH VLASTNÍCH ZKUŠENOSTÍ Z PRVNÍ RUKY. MYSLÍM SI, ŽE BUDU VŽDY PSÁT HRY O AMERICE A AMERIČANECH, PROTOŽE TO JSOU LIDÉ, KTERÉ DOBRĚ ZNÁM. NEDOVEDU SI PŘEDSTAVIT, ŽE BYCH NAPSAL HRU O ARABECH, KTEŘÍ ŽIJÍ V SAUDSKÉ ARÁBII. NIKDY JSEM TAM NEBYL A NEZNÁM JEJICH KULTURU. ALE SOUČASNĚ SE NEDOMNÍVÁM, ŽE HRY, KTERÉ PÍŠI, JSOU EXOTICKÉ NEBO CHARAKTERISTICKÉ POUZE PRO JEDNU ZEMI, PROTOŽE SE PŘEKLÁDAJÍ DO JINÝCH ŘEČÍ. ANEBO TO ZNAMENÁ, ŽE LIDÉ V JINÝCH ZEMÍCH CHTĚJÍ BÝT KE MNĚ JEN MILÍ A ŘÍKAJÍ MI, ŽE SE MÉ HRY DOCELA DOBRĚ PŘEKLÁDAJÍ. TÍM NECHCI ŘÍCI, ŽE BY MÉ HRY BYLY NEPŘESNÝM OBRAZEM SITUACE V USA. JSOU ZALOŽENY NA SKUTEČNOSTECH, NA FAKTECH. JEN ÚHEL POHLEDU JE TAKOVÝ, JAKO KDYŽ SE VZNESE LETADLO PŘI STARTU.

NEZÁLEŽÍ NA TOM V JAKÉM ZŘÍZENÍ ČLOVĚK TVOŘÍ. JDE O STUPEŇ SVOBODY, CO DRAMATIK MŮŽE OTEVŘENĚ ŘÍCI A CO NE. NESMÍ MÍT PŘEDEVŠÍM POCIT STRACHU. PSALO BY SE MU JISTĚ LÉPE, KDYBY LIDÉ, KTEŘÍ NEMAJÍ NIC SPOLEČNÉHO S LITERATUROU, MU DO TOHO NEMLUVILI A NERADILI MI JAK PSÁT. TLAK NA SPISOVATELE SE PROVÁDÍ V KAŽDÉ ZEMI NA SVĚTĚ. NENÍ TO JINÉ ANI V USA. I U NÁS JE MNOHO LIDÍ, KTERÝM SE NELÍBÍ, JAK PÍŠU A CO PÍŠU. VELKÉ PROCENTO LIDÍ CHCE VIDĚT NA JEVIŠTI RADĚJI HRY, KTERÉ SE NEDOTÝKAJÍ JICH SAMÝCH. VYKONÁVAJÍ PAK TLAK NEJEN NA DRAMATIKA, ALE PŘEDEVŠÍM NA PRODUCENTA.

NEDOMNÍVÁM SE, ŽE ÚKOLEM SPISOVATELE JE POSKYTOVAT ODPOVĚDI NA OTÁZKY, NA KTERÉ NENÍ ODPOVĚDI. ODPOVĚDNOSTÍ SPISOVATELE JE BÝT JAKÝMSI ĎÁBELSKÝM KRITIKEM MODERNÍ SPOLEČNOSTI, PŘEDVÁDĚT SVĚT A TY, KTEŘÍ V NĚM ŽIJÍ, TAK, JAK JE VIDÍ A PROHLAŠOVAT: "TOHLE JE SVĚT JAKÝ JE. NELÍBÍ SE VÁM? JE NA VÁS, ABYSTE HO ZMĚNILI ZPŮSOBEM, KTERÝ POVAŽUJETE ZA NEZBYTNÝ".

JE PRAVDA, ŽE VE SPOJENÝCH STÁTECH SE PROJEVUJE SKLON K NATURALISMU, V PROTIKLADU K EVROPSKÉ STILIZACI. JENŽE VĚCI SE NEUSTÁLE MĚNÍ. MLADÉ AMERICKÉ DIVADLO ABSORBOVALO VLIV FRANCOUZSKÉHO DIVADLA LET PADESÁTÝCH. VZDALUJEME SE OD IBSENA A ČECHOVA, NEBO SPÍŠ – PROTOŽE OD TĚCHTO VELKÝCH DRAMATIKŮ JE POŘÁD ČEMU SE UČIT – VZDALUJEME SE SNADNĚMU VYUŽÍVÁNÍ JEJICH TECHNIKY.

MYSLÍM, ŽE SPISOVATELI VELICE ŠKODÍ – POKUD NENÍ AUTOREM VĚDOMĚ DIDAKTICKÝM JAKO BRECHT NEBO SHAW – KDYŽ SI ZATĚŽUJE HLAVU PŘI PSANÍ DIVADELNÍMI TEORIEMI NEBO TÍM, JAKÉHO DRUHU HRU PÍŠE. JSEM SPISOVATELEM VELMI SPONTÁNNÍM. VŽDY, KDYŽ PÍŠU NĚJAKOU HRU A PŘISTIHNU SE PŘI TOM, ŽE MĚ ZAJÍMÁ NĚCO MIMO SKUTEČNOST, O KTERÉ PÍŠU, ŽE OBRACÍM POZORNOST NA METODU SVÉ PRÁCE, HNED PŘESTANU PSÁT.

DŮSTOJNOST ČLOVĚKA SPOČÍVÁ V LIDSKÉ SCHOPNOSTI ČELIT REALITÁM, SVOBODNĚ JE PŘIJÍMAT, BEZE STRACHU, BEZ ILUZÍ – A VYSMÍVAT SE JIM. LIDÉ MOHOU CITOVĚ I INTELEKTUÁLNĚ ZLENIVĚT, AŽ ŽIJÍ V CHUDOBĚ NEBO V DOSTATKU; JSOU-LI SYTÍ JE TO DOKONCE PRAVDĚPODOBŇŠÍ.

MORÁLKA DIVADELNÍHO OBECENSTVA JE PODIVNÁ VĚC, KTEROU JSEM NEMOHL NIKDY POCHOPIŤ. MYSLÍM, ŽE LIDÉ CHODÍ DO DIVADLA PROTO, ABY TAM VNÍMALI JINÉ DOJMY, NEŽ JSOU TY, KTERÉ VNÍMAJÍ V ŽIVOTĚ. A PŘECE POKLÁDÁM ZA ZLOČINNÉ POKRYTECTVÍ, JAK OBECENSTVO V DIVADLE ZAVRHUJE ŘEČ, KTEROU POUŽÍVÁ DOMA.

VZTAHY MEZI LIDMI NUTNĚ VYVOLÁVAJÍ NAPĚTÍ. DRAMATIK JE TEN, KTERÝ TOTO NAPĚTÍ NECHÁ NEJPRVE VYKRYSALIZOVAT A PAK JE ORGANIZUJE A DÁVÁ MU FORMU.

VŠECHNO NA ZAHRADĚ

PŘEKLAD:

FRANTIŠEK VRBA

REŽIE:

JOSEF JANÍK

VÝPRAVA:

MARTA ROZSKOPFOVÁ

SCÉNICKÁ HUDBA:

JIŘÍ BULIS J. H.

RICHARD, PŘÍJEMNÝ MUŽ

VLADIMÍR ČAPKA

JENNY, JEHO MANŽELKA, PŘITAŽLIVÁ ŽENA

PETRA JINDROVÁ

ROGER, JEJICH SYN, MILÝ CHLAPEC

ROBERT GALIA J. H.

JACK, JEJICH SOUSED, PŘÍJEMNÝ CHLAPÍK

MILOSLAV ČÍZEK

PÍ. TOOTHOVÁ,

ELEGANTNĚ OBLEČENÁ DÁMA

ALENA TOMÁNKOVÁ

CHUCK

VÍTĚZSLAV KRYŠKE

BERYL

DANUŠE ONDRÁČKOVÁ

GILBERT

PAVEL TOMANKA

LOUISA

MANŽELSKÁ DVOJICE,

LEONA ONDRÁČKOVÁ

SOUSEDÉ A PŘÁTELÉ,

VELICE PODOBNI

PERRY

RICHARDOVI A JENY

CYNTHIA

KOSTAS ZERDALOGLU

KATEŘINA KREJČÍ

PŘEDSTAVENÍ ŘÍDÍ:

VĚRA KRYŠKOVÁ

TEXT SLEDUJE:

JIŘINA ČÍŽKOVÁ

PREMIÉRA V DIVADLE PETRA BEZRUČE

27. ŘÍJNA 1990

VEDOUcí VÝROBY A UMĚLECKO-TECHNICKÉHO PROVOZU: ING. IVAN BÍLEK. VEDOUcí DEKORAČNÍCH DÍLEN: MARCELA KOŽUŠNÍKOVÁ. VEDOUcí KOSTÝMNÍ VÝROBY: MARIE DOPITOVÁ. JEVIŠTNÍ MISTŘI: PŘEMYSL KIRSCHNER, JIŘÍ LUPÍNEK. MISTR OSVĚTLENÍ: ZDENĚK OSIF. MISTR VLÁSENKÁRNÝ: JINDRA KUČAJOVÁ. MISTR REKVIZITÁRNÝ: EVA WIESNEROVÁ. MISTR GARDEROBY: ZLATA NEZHYBOVÁ. MISTR ZVUKU: PAVEL GIERTL.

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. Ředitel divadla: PhDr. Dalibor Malina. Šéf divadla Petra Bezruče: Ladislav Knižátko. Redakce programu: Vojtěch Kabeláč. Výtvarné řešení programu: Marta Rozskopfová. Tisk: OSTRAVSKÉ TISKÁRNÝ, Ostrava, provoz 21, Novinářská 7, R 4653. Cena programu 1,50 Kčs. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha.

EDWARD FRANKLIN ALBEE, AMERICKÝ DRAMATIK SE NARODIL 12. BŘEZNA 1928 VE WASHINGTONU. KRÁTCE PO NAROZENÍ BYL ADOPTOVÁN TEHDY ZNÁMÝM DIVADELNÍM PODNIKATELEM REIDEM A. ALBEEM. V ŠESTI LETECH SE EDWARD ROZHODL, ŽE BUDE SPISOVATELEM A ZAČAL PSÁT BÁSNĚ. JAKO PATNÁCTILETÝ SE POKOUŠEL PSÁT ROMÁNY. PO KRÁTKÉM A BEZVÝSLEDNÉM VYSOKOŠKOLSKÉM STUDIU MATEMATIKY PROŠEL JAKO MNOHO AMERICKÝCH SPISOVATELŮ A DRAMATIKŮ NEJRŮZNĚJŠÍMI DRUHY ZAMĚSTNÁNÍ. PRACOVAL JAKO TEXTAŘ V ROZHLASE, JAKO PRODAVAČ GRAMOFONOVÝCH DESEK, JAKO KNIHKUPECKÝ PŘÍRUČÍ A JAKO NOVINÁŘ. POZNAL ŽIVOT A LIDI V NĚM, A PROTOŽE BYL OD DĚTSTVÍ VE STYKU S DIVADLEM, BYL JEHO VSTUP DO DRAMATICKÉ LITERATURY ZCELA PŘIROZENÝ.

VE TŘICETI LETECH ZAČAL PSÁT DIVADELNÍ HRY. JEHO PRVOTINU, AKTOVKU STALO SE V ZOO (1959), UVEDLO VE SVĚTOVÉ PREMIÉŘE ZÁPADOBERLÍNSKÉ SCHILLEROVO DIVADLO ROK PŘED NEWYORSKOU PREMIÉROU. VE SVĚ PRVOTINĚ NAPSAL DRAMATICKY VYPJATÝ DIALOG, VEDENÝ MEZI PŘEDSTAVITELEM VELKOMĚSTSKÉHO PODSVĚTÍ A OBYČEJNÝM AMERICKÝM OBČANEM V NEWYORSKÉM ÚSTŘEDNÍM PARKU. TAKÉ JEHO DALŠÍ AKTOVKY BYLY NEJDŘÍVE UVEDENY V ZÁPADOBERLÍNSKÉM SCHILLEROVĚ DIVADLE PŘED BRODWAYSKOU PREMIÉROU.

VE SMRTI BESSIE SMITHOVÉ (1960) ZPRACOVAL PROBLÉM AMERICKÉ RASOVÉ DISKRIMINACE NA ŽIVOTNÍM PŘÍBĚHU TĚŽCE RANĚNÉ ČERNOŠSKÉ ZPĚVAČKY, KTERÁ NENÍ PŘIJATA NA JIHU SPOJENÝCH STÁTŮ DO NEMOCNICE PRO BÍLÉ, A ZEMŘE. AMERICKÝ SEN (1960) JE GROTESKNÍ SATIROU NA VLÁDU ŽEN V AMERICKÉ RODINĚ. ALBEE PRACOVAL S ŘADOU EXPERIMENTÁLNÍCH DIVADEL MIMO BROADWAY A Z TĚTO SPOLUPRÁCE VZNIKLY DVĚ ETUDY VE STYLU ABSURDNÍ DRAMATICKÉ POETIKY – VYMÍTÁNÍ ĎÁBLA A PÍSKOVIŠTĚ (1961).

NEJVĚTŠÍHO SVĚTOVÉHO ÚSPĚCHU DOSÁHL DRAMATEM KDO SE BOJÍ VIRGINIE WOOLFOVÉ? (1962) – U NÁS HRÁNO POD NÁZVEM KDOPAK BY SE KAFKY BÁL? – V NĚMŽ SI V PROBĚDNÉ A V ALKOHOLICKÉM OPOJENÍ PROŽITÉ NOCI DVA PÁRY PROFESORŮ JEDNÉ PROVINČNÍ AMERICKÉ UNIVERZITY, ROZBÍJEJÍ DRÁSAVÝM ZPŮSOBEM SVĚ ŽIVOTNÍ ILUZE. Z ROKU 1963 JE DRAMATIZACE POVÍDKY CARSON MC CULLERSOVÉ BALADA O SMUTNÉ KAVÁRNĚ: DRUHÝM DÍLEM "TRILOGIE LÁSKY V AMERICE" SE STALA HRA MALIČKÁ ALICE, V NÍŽ SI ALBEE METAFYZICKÝM ZPŮSOBEM A LA STRINDBERG A IONESCO POHRÁVÁ S EROTICKÝMI A NÁBOŽENSKÝMI MOTIVY. TRILOGII ZAVRŠILA HRA KŘEHKÁ ROVNOVÁHA (1966), KTERÁ ŘEŠÍ POETICKÝM ZPŮSOBEM NERVOZNÍ, SUBTILNÍ A TAJUPLNÉ VZTAHY MEZI PŘÍSLUŠNÍKY VYŠŠÍCH VRSTEV AMERICKÉ MĚŠŤÁCKÉ SPOLEČNOSTI. V TĚMŽE ROCE BYLA UVEDENA JEHO DRAMATIZACE ROMÁNU JAMESE PURDYHO MALCOLM. Z ROKU 1967 JE HRA VŠECHNO JE V ZAHRADĚ PODLE STEJNOJMENNÉ ANGLICKÉ HRY GILLESE COOPERA. MONODRAMA KRABICE–MAO TSE TUNG–KRABICE (1968), JE VNITŘNÍM MONOLOGEM, JEHOŽ NÁMĚTEM JSOU OTÁZKY UMĚNÍ A UMÍRÁNÍ. Z POSLEDNÍCH DRAMATICKÝCH PRACÍ SE STALA NEJZAJÍMAVĚJŠÍ HRA VŠECHNO JE PRYČ (1971), ZABÝVAJÍCÍ SE V PŘÍBĚHU SOUČASNÉ AMERICKÉ SPOLEČNOSTI PROBLÉMEM SMRTI.

JP

*

"ALBEE SI ZÍSKÁVÁ LIDI HUMOREM A PAK JIM VRAZÍ NŮŽ DO BŘICHA. KDYŽ SE NEJVÍC SMĚJÍ, DOSTANOU RÁNU."

JOHN STEINBECK